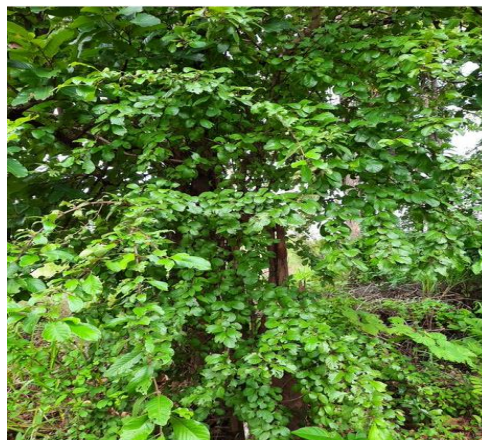

13. ต้นหนามแท่ง

รายละเอียดเนื้อหา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Catunaregam tomentosa* (Blume ex DC.) Triveng

ชื่อพ้อง *Randia dasycarpa*

ชื่อวงศ์ Rubiaceae

ชื่ออื่นๆ เคด กะแทง (กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ เหนือ) หนามเค็ด (จันทบุรี) เคล็ด (กลาง) เคล็ดทุ่ง (ใต้) แท่ง (เหนือ นครราชสีมา ประจวบคีรีขันธ์) หนามแท่ง (เหนือ ราชบุรี นครราชสีมา ประจวบคีรีขันธ์) ตะเคล็ด ระเบิดียง มะเค็ด

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูง 4-10 เมตร ลำต้นและกิ่งก้านทรงกระบอก เปลือกสีน้ำตาล กิ่งก้านมีหนามแข็ง แหลม ยาว 1-2 นิ้ว ออกเป็นคู่ตรงข้ามกัน กิ่งแตกออกเกือบขนานกับพื้น เมื่อต้นสูงราว 2 เมตร จะมีลักษณะยอดบิดคดไปมา คล้ายไม้บอนไซ พุ่มยอดรูปปลายตัด ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปไข่กว้าง หรือรูปไข่แกมวงรี กว้าง 3-5 เซนติเมตร ยาว 5-7 เซนติเมตร ใบมักเรียงชิดติดกันเป็นกระจุก ตามกิ่งใหญ่ ฐานใบสอบเรียว ปลายใบกลมหรือมน มีติ่งหนาม ขอบใบเรียบ มักมีขนลงเล็กน้อย แผ่นใบมีขนหนาแน่น แผ่นใบกิ่งหนา คล้ายแผ่นหนัง ด้านบนมีสีเข้มกว่าด้านล่าง ผิวใบด้านล่างมีขนสีเทานวล เส้นแขนงใบข้างละ 6-12 เส้น เส้นใบย่อยแบบร่างแหชัดเจนทางด้านบน หูใบอยู่ระหว่างก้านใบ เป็นรูปสามเหลี่ยม กว้าง 3-5 เซนติเมตร ยาว 5-8 เซนติเมตร ร่วงง่าย ก้านใบยาว 3-5 มิลลิเมตร มีขนสั้นหนาแน่น ดอกเดี่ยว หรือออกกระจุกที่ปลายกิ่ง ดอกมีขนาดเล็ก มี 2-6 ดอก กลีบดอกสีขาว เมื่อแก่เปลี่ยนเป็นสีเหลือง กลิ่นหอม กลีบดอกโคนเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็น 8-10 แฉก รูปใบหอกกลับแกมรูปไข่ กว้าง 4-6 มิลลิเมตร ยาว 1-1.5 เซนติเมตร ปลายแหลม บิดเป็นก้นหอยเล็กน้อย เกสรเพศผู้ติดระหว่างแฉกกลีบดอก มีจำนวนเท่ากับแฉกกลีบดอก อับเรณูสีน้ำตาลอ่อน รูปขอบขนาน ปลายแหลม บิดเป็นก้นหอยเล็กน้อย เกสรเพศเมีย มีรังไข่ได้วงกลีบ ออวูลจำนวนมาก ก้านเกสรเพศเมียหนา ยอดเกสรเพศเมียเป็น 2 แฉก ขนาดใหญ่ สีครีม กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอด ยาว 5-6 มิลลิเมตร มีขน ปลายแยก เป็น 8-10 แฉก รูปใบหอก ยาว 3-5 มิลลิเมตร ผลสด

รูปไข่ ค่อนข้างกลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 2-4 เซนติเมตร มีเนื้อ มีขนเหมือนกำมะหยี่สีน้ำตาลปกคลุม นุ่มเมื่อแห้งแล้ว ไม่แตก เมล็ดมีขนาดเล็ก จำนวนมาก รูปรี หรือรูปไข่แกมรูปรี ปลายผลมีก้านสั้นติดทนเห็นหลอดและแฉกเด่นชัด พบตามป่าเต็งรัง ป่าดิบ ป่าแล้ง ป่าละเมาะ ที่รกร้าง ป่าชายหาด หรือทุ่งหญ้าพื้นที่โล่ง พบที่ความสูงตั้งแต่ใกล้ระดับน้ำทะเลจนถึง ประมาณ 300 เมตร ออกดอก ระหว่าง เดือน กุมภาพันธ์ ถึงเมษายน เป็นผล ระหว่าง เดือน เมษายน ถึง กรกฎาคม

สรรพคุณ

ตำรายาไทย ใช้ ทั้งต้น รสเฝื่อนเล็กน้อย ประโยชน์รักษาโรคเบาหวาน แก้โรคมะเร็งต่างๆ เช่น มะเร็งตับ มะเร็งในกระดุก แก้วณโรค ผลแก่ ใช้ต้กับน้ำ เป็นยาสระผม ชักผ้า เปื้อปลา ประเทศแถบอินโดจีน ใช้ ใบ แก้ไข้ ขับปัสสาวะ

บทนำบรรยาย

ต้นหนามแท่ง หรือ ต้นบักหนามแท่ง เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก มีสรรพคุณไม่ว่าจะเป็นลำต้นที่สามารถนำมาประยารักษาโรคเบาหวาน แก้โรคมะเร็งต่างๆ เช่น มะเร็งตับ มะเร็งในกระดุก แก้วณโรค ส่วนผลแก่ก็สามารถนำมาใช้ต้กับน้ำ เป็นยาสระผม ชักผ้า ได้เช่นกัน